

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни**

“БІРЖОВА СПРАВА”

Дніпро НМетАУ 2016

Зміст

1. Навчальна програма з дисципліни «Біржова справа»
2. Методичні вказівки до виконання індивідуальних робіт з дисципліни «Біржова справа»
3. Тематика індивідуальних завдань з дисципліни «Біржова справа»
4. Питання для підсумкового контролю з дисципліни «Біржова справа»
5. Плани семінарських занять з дисципліни «Біржова справа»
6. Тестові завдання з дисципліни «Біржова справа»

1. Навчальна програма з дисципліни «Біржова справа»

Міністерство освіти і науки України
Національна металургійна академія України

Кафедра Політичної економії

Затверджую:

Перший проректор

професор В.П. Іващенко

“ _ ” _____ р.

Навчальна програма

з дисципліни Біржова справа

Галузь знань	05 07	Соціальні та поведінкові науки Управління та адміністрування
Напрямок	051 071 072 076	Економіка Облік і оподаткування Фінанси, банківська справа та страхування Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Розподіл навчальних годин (Денна форма навчання)

	Усього	Чверті
		13
Усього годин за навчальним планом, у тому числі:	60	60
Аудиторні заняття, з них:	24	24
Лекції	16	16
Лабораторні роботи	0	0
Практичні заняття	0	0
Семінарські заняття	8	8
Самостійна робота, у тому числі при:	36	36
підготовці до аудиторних занять	14	14
підготовці до модульного контролю	0	0
виконанні курсових проектів (робіт)	0	0
виконанні індивідуальних завдань	0	0
опрацюванні розділів програми, які не викладаються на лекціях	21	21
Заходи семестрового контролю		дифзалік

Характеристика дисципліни

Навчальна дисципліна "Біржова справа" є нормативною і входить до циклу дисциплін природничо-наукового блоку.

Мета вивчення дисципліни – формування системи теоретичних і практичних знань по основам функціонування біржової торгівлі і брокерської діяльності.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**: сутність і механізм біржової торгівлі, порядок створення і функціонування різних бірж, особливості біржової та позабіржової торгівлі в національній економіці і в міжнародних економічних відносинах, індекси біржової діяльності як показники розвитку економіки в цілому, а також порядок створення і діяльності брокерських фірм та укладання біржових угод;

вміти: обирати вид біржової діяльності; складати документи щодо укладання угоди з клієнтом на брокерське обслуговування та біржового контракту купівлі-продажу біржового товару; розраховувати показники біржової торгівлі.

Критерії успішності – отримання позитивних оцінок на семінарських заняттях, при виконанні тестових та контрольних робіт.

Засоби діагностики успішності навчання – комплекти тестових завдань чи контрольних робіт, комплект екзаменаційних білетів.

Зв'язок з іншими дисциплінами – передумовою вивчення є засвоєння дисциплін «Політична економія», «Історія економічних вчень», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Міжнародні економічні відносини». Набуті знання і вміння використовуються при вивченні наступних гуманітарних дисциплін.

Структура дисципліни

Модуль	Тема лекції (заняття) та обсяг, годин	Шифр змістового модуля	Захід модульного контролю	
1	Сутність біржової діяльності і її законодавчо-нормативне регулювання. Види бірж.			
	<u>Лекції</u>		Контрольна робота	
	1. Сутність біржової діяльності.	2		
	2. Товарна біржа та діяльність брокерських контор.	2		
	3. Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерсний контракт і хеджування.	4		
	4. Опціони і ф'ючерсні контракти.	2		
	<u>Семінари</u>			
	1. Сутність біржової діяльності. Товарна біржа та діяльність брокерських контор.	2		
	2. Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерсний контракт і хеджування.	2		
	<u>Самостійна робота</u>			
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
	1. Сутність біржової діяльності.	3		
2. Товарна біржа та діяльність брокерських контор.	3			
3. Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерсний контракт і хеджування.	3			
Підготовка до аудиторних занять	7			
Усього:	30			
2	Ф'ючерсні угоди. Фондові та валютні біржі.			
	<u>Лекції</u>		Контрольна робота	
	1. Фондова біржа.	4		
	2. Валютна біржа.	2		
	<u>Семінари</u>			
	1. Опціони і ф'ючерсні контракти.	2		
	2. Фондова і валютна біржі.	2		
	<u>Самостійна робота</u>			
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
	1. Фондова біржа.	6		
	2. Валютна біржа.	6		
	Підготовка до аудиторних занять	7		
Усього:	29			

Зміст дисципліни

Лекційний курс

№№ з/п	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	Сутність біржової діяльності. Біржова торгівля як основа біржової діяльності. Еволюція біржової торгівлі. Поняття бірж. Завдання та функції бірж. Види бірж їх спеціалізація. Основні світові біржові центри. Ф'ючерсні біржі. Суб'єкти біржової діяльності: біржі, продавці і покупці, посередники, брокерські контори, організації, що саморегулюються, держава. Біржовий товар.	2
2	Товарна біржа та діяльність брокерських контор. Формування товарних ринків як основних учасників і особливості діяльності товарних бірж, формування товарних ринків. Біржовий товар товарної біржі, його стандартизація і допуск на біржу. Учасники біржової торгівлі. Матеріально технічна база і організація роботи біржі. Біржові угоди та їх класифікація. Послідовність укладання угоди: продавець, брокер, біржа, брокер, покупець. Організація торгівлі на біржі, біржова сесія, біржові торги. Біржовий торгівельний зал. Операції у торгівельному залі. Техніка проведення біржових торгів. Торги у дошки. Особи, які присутні у залі. Аукціонна торгівля. Мова біржових жестів. Інформація всередині і зовні біржі. Використання електронних засобів інформації. Розрахунок за біржовими угодами на товарній біржі. Сутність та функції біржових контор.	2
3	Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерсний контракт і хеджування. Поняття, історія та причини виникнення ф'ючерсної торгівлі. Цілі та функції ф'ючерсної торгівлі. Реальний товар. Наявний і ф'ючерсний ринок. Характеристика первинного і вторинного ринків. Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі. Поняття і основні ознаки ф'ючерсного контракту. Єдність та розбіжності ф'ючерсного і форвардного контрактів. Об'єкти ф'ючерсного контракту. Види ф'ючерсних контрактів. Визначення вартості ф'ючерсних контрактів, підрахунок прибутків і збитків.	4
4	Опціони і ф'ючерсні контракти. Опціонні угоди із ф'ючерсними контрактами та їх цілі. Поняття опціону, спільні риси і розбіжності опціонів і ф'ючерсних контрактів. Фактори, які визначають розміри опціонних угод. Ціна реалізації і вартості опціону. Дострокова ліквідація опціону.	2
5	Фондова біржа. Фондова біржа і фондовий ринок. Цінні папери як біржовий товар, їх класифікація у світовій і українській практиці.	4

	Учасники біржового ринку: емітенти цінних паперів, інвестори продавці і покупці, посередники, держава. Економіко-статистичні показники ринку цінних паперів. Біржові індекси. Сутність і порядок укладання біржових угод на фондовій біржі види заяв на здійснення угод. Види біржових угод, їх основні характеристики, оформлення і використання.	
6	Валютна біржа. Історія виникнення і особливості валютної біржі і валюти як товару. Організація валютної біржі. Види валютних угод і механізм їх укладання.	2

Семінарські заняття

№№ з/п	Тема заняття та її зміст	Тривалість (годин)
1	Сутність біржової діяльності. Товарна біржа та діяльність брокерських контор. Біржова торгівля як основа біржової діяльності. Еволюція біржової торгівлі. Поняття бірж. Завдання та функції бірж. Види бірж їх спеціалізація. Основні світові біржові центри. Ф'ючерсні біржі. Суб'єкти біржової діяльності: біржі, продавці і покупці, посередники, брокерські контори, організації, що саморегулюються, держава. Біржовий товар. Формування товарних ринків як основних учасників і особливості діяльності товарних бірж, формування товарних ринків. Біржовий товар товарної біржі, його стандартизація і допуск на біржу. Учасники біржової торгівлі. Матеріально технічна база і організація роботи біржі. Біржові угоди та їх класифікація. Послідовність укладання угоди: продавець, брокер, біржа, брокер, покупець. Організація торгівлі на біржі, біржова сесія, біржові торги. Біржовий торгівельний зал. Операції у торгівельному залі. Техніка проведення біржових торгів. Торги у дошки. Особи, які присутні у залі. Аукціонна торгівля. Мова біржових жестів. Інформація всередині і зовні біржі. Використання електронних засобів інформації. Розрахунок за біржовими угодами на товарній біржі. Сутність та функції біржових контор.	2
2	Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерсний контракт і хеджування. Поняття, історія та причини виникнення ф'ючерсної торгівлі. Цілі та функції ф'ючерсної торгівлі. Реальний товар. Наявний і ф'ючерсний ринок. Характеристика первинного і вторинного ринків. Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі. Поняття і основні ознаки ф'ючерсного контракту. Єдність та розбіжності ф'ючерсного і форвардного контрактів. Об'єкти ф'ючерсного контракту. Види ф'ючерсних контрактів. Визначення вартості ф'ючерсних контрактів, підрахунок прибутків і збитків.	2
3	Опціони і ф'ючерсні контракти. Опціонні угоди із ф'ючерсними контрактами та їх цілі. Поняття опціону,	2

	спільні риси і розбіжності опціонів і ф'ючерських контрактів. Фактори, які визначають розміри опціонних угод. Ціна реалізації і вартості опціону. Дострокова ліквідація опціону.	
4	<p>Фондова і валютна біржі.</p> <p>Фондова біржа і фондовий ринок. Цінні папери як біржовий товар, їх класифікація у світовій і українській практиці. Учасники біржового ринку: емітенти цінних паперів, інвестори продавці і покупці, посередники, держава.</p> <p>Економіко-статистичні показники ринку цінних паперів. Біржові індекси. Сутність і порядок укладання біржових угод на фондовій біржі види заяв на здійснення угод. Види біржових угод, їх основні характеристики, оформлення і використання. Історія виникнення і особливості валютної біржі і валюти як товару. Організація валютної біржі. Види валютних угод і механізм їх укладання.</p>	2

Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях

№.№ з/п	Назва теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Сутність біржової діяльності.</p> <p>Причини відродження і умови функціонування бірж в Україні у сучасних умовах.</p>	3
2	<p>Товарна біржа та діяльність брокерських контор.</p> <p>Організаційна структура брокерських контор, їх доходи та витрати. Порядок реєстрації брокерських контор на біржі. Ціновий аналіз. Фундаментальний і технічний аналіз.</p>	3
3	<p>Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерський контракт і хеджування.</p> <p>Хеджування і біржова спекуляція, сутність, види, функції і методи.</p>	3
4	<p>Фондова біржа.</p> <p>Лістинг цінного паперу до участі у торгах на біржі. Організація біржової торгівлі. Здійснення котировок цінних паперів.</p>	6
5	<p>Валютна біржа.</p> <p>Операції з купівлі і продажу засобів у іноземній валюті і правила їх проведення.</p>	6

Рекомендована література

Основна

1. Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – 632 с.
2. Дудяк Р.П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навч. посібник / Р.П. Дудяк. - 2-ге вид., доп. – К.: Магнолія плюс, 2003. –359 с.
3. Солодкий М.О. Біржовий ринок : Навч. посіб. – К.: Джерело, 2002. – 336 с.
4. Габбард Р. Гроші, фінансова система та економіка / Пер. з англ.; Наук. ред. пер. – М.: Савлук, Д. Олесевич. – К.: КНЕУ, 2004. – 889 с.
5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. - К.: Знання-Прес, 2002. - 615 с.
6. Мочерний С.В., Секретарюк В.В., Некрасов В.В., Овчинников В.Н. Экономическая теория: Учебник. – М.: Изд-во ПРИОР, 2000.– 416с.

Додаткова

1. Кононенко І.В. Основи біржового права: Навч. посіб./ І.В.Кононенко. – К.: Кондор, 2007. – 576 с.
2. Гуменюк В.Я. Біржове регулювання підприємницьких ризиків / В.Я.Гуменюк, Г.Ю.Міщук. – Рівне: НУВГП, 2004. –127 с.
3. Обритько Б.А. Менеджмент посередницької та біржової діяльності: Навч. посібник/ Б.А.Обритько. – К.: МАУП, 2003. – 264 с.
4. Основи економічної теорії: Підручник. – 3-є вид. / Ред. Ю.В. Ніколенко. – К., 2003. – Глава 6. Цінні папери й формування фондової біржі. – С.178-195; Глава 9. Структура та функції біржі. – С. 222-261.
5. Семюелсон Пол Л.Х. Мікроекономіка / Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. – К., 1998. – Розділ 12. Невизначеність та ігри в економічній поведінці : [Біржова гра]. – С. 277-286.
6. Циганкова Т.М. Міжнародна торгівля: Навч. посібник / Т.М. Циганкова, Л.П. Петрушко, Т.В. Кальченко. – К., 2001. – Гл. 3.4. Міжнародні товарні біржі. – С.206-219.
7. Міжнародні фінанси: Підручник /А.С. Рогач, А.С. Філіпенко, Т.С. Шеремет та ін. – К., 2003. – Розділ 13. Ринки похідних фінансових інструментів : [Фондова біржа]. – С.260-276.

Укладачі ст. викл.

/ О.О. Алсуф'єва /

**Завідувач кафедри політичної економії
проф., д. е. н.**

/ В.М. Тарасевич /

Узгоджено:

Начальник навчального відділу

/ В.В.Туріщев /

**Голова навчально-методичної комісії за
напрямком 071 Облік і оподаткування
к.т.н., доц.**

/ В.Д.Зелікман /

**Голова навчально-методичної комісії за
напрямком Фінанси, банківська справа
та страхування
к. е. н., доц.**

/Л.Г.Сокиринська /

**Голова навчально-методичної комісії за
напрямком 076 Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність
д. е. н., проф.**

/ С.Б. Довбня /

**Голова навчально-методичної комісії за
напрямком 051 Економіка
к.е.н., доц.**

/Л.М.Бандоріна/

2. Методичні вказівки до виконання індивідуальних завдань з дисципліни . «Біржова справа».

Студентам запропоновані 50 варіантів індивідуальних завдань.

Індивідуальне завдання складається з теоретичного і проблемних питань, що пов'язані з темою завдання. Виконання індивідуального завдання повинно ґрунтуватися на розкритті відповідних тем робочої програми.

Вимоги до виконання індивідуального завдання: відповідність змісту робочої програми дисципліни «Біржова справа», чітке визначення сутності категорій, законів з посиланням на першоджерела, чітка логіка і необхідний обсяг, перелік літературних джерел.

Обсяг індивідуального завдання повинен складати не менш 15 сторінок. Перелік літератури, що наводиться наприкінці роботи, має містити не менш 15 джерел (у алфавітному порядку).

План індивідуальної роботи (вступ, 3-5 пунктів плану, висновки, перелік літератури) повинен розкривати її тему, а текст роботи - розкривати пункти плану. Теоретичний матеріал при виконанні індивідуальної роботи треба пов'язати з реальними економічними процесами, що відбуваються в Україні. Індивідуальне завдання має містити як теоретичний, так і статистичний матеріали, приклади, що демонструють оволодіння студентом навчальної дисципліни.

Порядок виконання індивідуального завдання:

- вибір теми і складання плану,
- вивчення навчальної, методичної та статистичної літератури,
- написання індивідуального завдання,
- оформлення,
- підготовка до співбесіди з викладачем-консультантом,
- захист.

Індивідуальне завдання оцінюється за повнотою й самостійністю студента при розробці плану, його розкритті у тексті завдання, вмінням творчої роботи з навчальною, методичною та періодичною літературою.

3. Тематика індивідуальних завдань з дисципліни «Біржова справа».

1. Сутність біржової торгівлі та історія її еволюції. Поняття організованого ринку. Риси та класифікація організованих ринків.
2. Ринкові характеристики та відмінні особливості біржової торгівлі.
3. Виникнення та етапи еволюції біржової торгівлі.
4. Історичний досвід та умови відродження в Україні біржової торгівлі.
5. Роль і функції бірж в ринковій економіці.
6. Організація біржової інфраструктури.
7. Правила біржових торгів та специфіка їх дотримання.
8. Учасники біржової торгівлі та їх роль у торговельно-посередницькій діяльності.
9. Організація торговельного процесу в біржовій операційній залі.
10. Характеристика суб'єктів біржового посередництва.
11. Роль, значення та функції брокерської служби на біржі.
12. Організаційна структура брокерських фірм (контор).
13. Взаємовідносини біржових посередників з клієнтами.
14. Торгово-економічні стратегії брокерських фірм та брокерів.
15. Винагороди за брокерську діяльність та ефективність її здійснення.
16. Види і порядок укладання угод на валютній і фондовій біржах.
17. Вимоги до лістингу цінних паперів та його процедура.
18. Загальна характеристика основних видів цінних паперів.
19. Похідні цінні папери: ф'ючерс і опціон.
20. Емісія і розміщення цінних паперів.
21. Фінансово-економічна оцінка діяльності ринку цінних паперів.
22. Біржовий механізм ціноутворення.
23. Формування цін на біржі. Структура елементів біржової ціни.
24. Сутність та правила біржового котирування, його способи.
25. Біржові індекси та їх аналіз.
26. Становлення ф'ючерсної торгівлі у біржових центрах світу.
27. Ринок ф'ючерсних контрактів та його специфіка.
28. Мета опційної торгівлі. Поняття та відмінні особливості опційних угод.
29. Різновиди опційних стратегій.
30. Національні особливості фондових бірж.
31. Державні цінні папери та їх види.
32. Економічна сутність цінних паперів, їх функції та характеристика.
33. Державне регулювання національних фондових ринків.
34. Саморегульовані організації на національному та світовому фондовому ринку та їх класифікація.

35. Діяльність учасників ринку цінних паперів: емітентів та інвесторів.
36. Брокерська діяльність на ринку цінних паперів.
37. Дилерська діяльність на фондовому ринку.
38. Характеристика фондових індексів на національному та світовому фондовому ринку.
39. Лістинг та делістинг цінних паперів.
40. Організаційний устрій фондової біржі.
41. Діяльність банків на фондовому ринку.
42. Депозитарна діяльність на фондовому ринку.
43. Клірингова діяльність на ринку цінних паперів.
44. Види фондових ринків. Особливості первинного ринку цінних паперів.
45. Види фондових ринків. Особливості вторинного ринку цінних паперів.
46. Характеристика позабіржового ринку цінних паперів.
47. Загальні положення про фондову біржу.
48. Загальна характеристика фондового ринку України.
49. Валютний ринок і валютна біржа.
50. Валютні угоди та механізм їх виконання.

4. Питання для підсумкового контролю з дисципліни «Біржова справа».

1. Сутність та функції бірж та їх місце в оптовій торгівлі.
2. Види бірж та основні критерії їх класифікації.
3. Поняття товару та основи класифікації товарних груп.
4. Формування товарних ринків як умови діяльності товарних бірж.
5. Біржовий товар та його види.
6. Товарна біржа.
7. Фондова біржа.
8. Валютна біржа.
9. Біржові індекси.
10. Учасники біржової торгівлі.
11. Державне регулювання та контроль за біржовою діяльністю.
12. Правові основи функціонування товарно-сировинних бірж.
13. Правові основи функціонування фондових бірж.
14. Правові основи функціонування валютних бірж.
15. Саморегулювання біржової діяльності.
16. Місце та роль брокерських контор у біржовій діяльності.
17. Договір на здійснення брокерських послуг (брокерське обслуговування).
18. Біржовий товар товарно-сировинних бірж, його класифікація та особливості.
19. Роль стандартизації у біржовій торгівлі, її особливості.
20. Біржові угоди, їх вид та розрахунки по ним.
21. Порядок укладання біржових угод.
22. Біржові контракти, види, зміст та їх особливості.
23. Техніка проведення біржових торгів.
24. Біржова сесія та порядок її проведення.
25. Форвард-ринок.
26. Поняття, причини виникнення та цілі ф'ючерсної торгівлі.
27. Механізми біржової ф'ючерсної торгівлі.
28. Хеджування та біржова спекуляція: сутність та методи реалізації.
29. Поняття та функції хеджування.
30. Методи біржової спекуляції.
31. Угоди із ф'ючерсними контрактами, порядок укладання та виконання.
32. Опціони: сутність, порядок укладання та виконання.
33. Поставки та їх особливості на біржах реальних товарів та ф'ючерсній.
34. Постійна та змінна маржа, комісійні платежі.
35. Клірингові операції.

36. Розрахункова палата, її місце та функції у біржовій торгівлі.
37. Ціноутворення та види цін на біржовій торгівлі.
38. Фондовий ринок, фондова біржа та її учасники.
39. Біржовий товар фондового ринку, його класифікація та особливості.
40. Акції: Сутність, види, права її власника.
41. Облігації, розрахунок доходів по облігаціям.
42. Лістинг цінних паперів на біржі.
43. Оформлення і виконання угод на фондовій біржі.
44. Валютний ринок і валютна біржа.
45. Валютні угоди та механізм їх виконання

5.Плани семінарських занять з дисципліни «Біржова справа».

ПЛАН семінарського заняття з теми 1: «Сутність біржової діяльності»

1. Сутність біржової діяльності. Розвиток і сучасний стан біржової торгівлі.
2. Біржі як елемент інфраструктури ринку та їх еволюція. Класифікація бірж.
3. Біржовий товар та його види.
4. Задачі та функції біржі, принципи біржової торгівлі.

Література

1. Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – С.12-57.
2. Дудяк Р.П., Бугіль С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. – Львів: "Новий світ-2000", "Магнолія плюс". – 2003. – С.10-28.
3. Кушнір Т.Б. Економіка і організація біржової торгівлі: Навч. Посіб.: 2 вид., стереотипне. – Харків: Консул, 2004. – С.7-28.
4. Дегтярева О.И. Биржевое дело: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – С.10-39.
5. Основи економічної теорії: Підручник. – 3-є вид. / Ред. Ю.В. Ніколенко. – К., 2003. – С. 222-261.
6. Белых В.С., Виниченко С.И. Биржевое право. – М.: Изд-во Норма, 2001. – С.30-54.

Реферати

- a. Роль товарних бірж в економіці України.
- b. Тенденції і перспективи розвитку бірж.
- c. Еволюція біржового товару.

ПЛАН семінарського заняття з теми 2: «Товарна біржа та діяльність брокерських контор»

1. Біржовий товар товарної біржі, його стандартизація і допуск на біржу.
2. Матеріально технічна база і організація роботи біржі.

3. Учасники біржової торгівлі.
4. Біржові угоди та їх класифікація. Послідовність укладання угоди: продавець, брокер, біржа, брокер, покупець.
5. Організація торгівлі на біржі, біржова сесія, біржові торги. Біржовий торговельний зал.
6. Ціновий аналіз. Фундаментальний і технічний аналіз. Економічні показники.

Література

1. Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – С.57-87, 190-270, 328-366.
2. Кушнір Т.Б. Економіка і організація біржової торгівлі: Навч. Посіб.: 2 вид., стереотипне. – Харків: Консул, 2004. – С. 29-53.
3. Біржова діяльність: Навчальний посібник / Під ред. д.е.н. В.І. Крамаренко, д.е.н. Б.І. Холод. – К.: ЦУЛ, 2003. – С.53-77.
4. Дегтярева О.И. Биржевое дело: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – С.87-193.
5. Закон України «Про товарну біржу» № 1956-12 від 10.12.91 р.

Реферати

1. Члени товарної біржі, їх права та відповідальність.
2. Законодавство України опору сутність і діяльність товарних бірж.
3. Порядок виконання біржових угод і розрахунків по ним.
4. Товарні запаси біржі та управління ними.
5. Графіки у технічному аналізі.
6. Організаційна структура брокерських контор, їх доходи та витрати.
7. Брокерські угоди та їх класифікації.
8. Біржовий контракт.

ПЛАН

семінарського заняття з теми 3:

«Ф'ючерсна біржа. Ф'ючерсний контракт і хеджування»

1. Причини, історія виникнення ф'ючерсної торгівлі, її функції.
2. Поняття ф'ючерсного контракту і його основні риси. Визначення вартості ф'ючерсного контракту, підрахунок прибутків та збитків.
3. Порядок укладання і виконання угод на куплю-продаж ф'ючерсних контрактів.
4. Сутність хеджування. Техніка і види хеджування:

- а) хеджування покупкою ф'ючерсного контракту («довгий хедж»);
  - б) хеджування покупкою ф'ючерсного контракту («довгий хедж»);
  - в) хеджування із використанням базису.
5. Спекуляція і хеджування. Функції і види спекулянтів на ф'ючерсних ринках.

Література

1. Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – С.123-156, 462-544.
2. Дудяк Р.П., Бугіль С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. – Львів: "Новий світ-2000", "Магнолія плюс". – С. 148-169.
3. Кушнір Т.Б. Економіка і організація біржової торгівлі: Навч. Посіб.: 2 вид., стереотипне. – Харків: Консул, 2004. – С.99-128.
4. Дегтярева О.И. Биржевое дело: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – С.297-371.

Реферати

1. Методи і техніка спекулятивних операцій на ф'ючерсних ринках.
2. Умови спекуляції.
3. Вигоди і недоліки хеджування.
4. Ситуація на товарних ринках яка потребує хеджування.
5. Роль і місце біржової спекуляції.

ПЛАН

семінарського заняття з теми 4: «Опціони і ф'ючерсні контракти»

1. Поняття опціону. Види опціонів. Спільні риси та відмінності опціонів та ф'ючерсних контрактів.
2. Операції з опціонами на ф'ючерсні контракти та їх цілі. Фактори, які визначають розміри опціонної премії.
3. Опціонні стратегії.
4. Довгострокова ліквідація опціону. Опціонні угоди.

Література

1. Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – С.277-294, 367-449.

2. Дудяк Р.П., Бугіль С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. – Львів: "Новий світ-2000", "Магнолія плюс". – 2003. – С. 194-228.
3. Дегтярева О.И. Биржевое дело: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – С.510-544.

Реферати

1. Опціон як інструмент хеджування.
2. Роль розрахункової палати при торгівлі опціонами.
3. Опціонні і ф'ючерсні ринки енергоносіїв.

ПЛАН семінарського заняття з теми 5 «Фондова біржа»

1. Фондова біржа та фондовий ринок.
2. Цінні папери та біржовий товар, їх класифікація у світовій та українській практиці. Лістинг.
3. Учасники біржового ринку: емітенти цінних паперів, інвестори, продавці та покупці, посередники, держава.
4. Здійснення котировки цінних паперів.
5. Порядок укладання і виконання біржових угод з цінними паперами.
6. Сутність та функції клірингу та розрахунків. Клірингові операції.

Література

1. Біржова діяльність: Навчальний посібник / Під ред. д.е.н. В.І. Крамаренко, д.е.н. Б.І. Холод. – К.: ЦУЛ, 2003. – С.101-110.
2. Дудяк Р.П., Бугіль С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. – Львів: "Новий світ-2000", "Магнолія плюс". – 2003. – С.249-272.
3. Кушнір Т.Б. Економіка і організація біржової торгівлі: Навч. Посіб.: 2 вид., стереотипне. – Харків: Консул, 2004. – С.184-200.
4. Закон України “Про цінні папери і фондову біржу” від 18.06.1991 р. № 1201- III, с. 7.
5. Закон України “Про державне регулювання цінних паперів в Україні” від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР, с.180.
6. Директиви Ради 79/279/ЄЕС від 5 березня 1979 року щодо узгодженості умов включення цінних паперів до офіційного біржового лістингу («Директива про умови лістингу»).

7. Чалдаева Л.А. Фондовая биржа. Организационно-управленческая структуры. – М.: Экзамен, 2002. – С.39-74, 153-189.

Реферати

1. Економіко-статистичні показники ринку цінних паперів.
2. Біржові індекси.

ПЛАН **семінарського заняття з теми б:** **«Валютна біржа»**

1. Історія виникнення валютних бірж. Значення та роль валютної біржі.
2. Валюта як біржовий товар. Види валютних угод.
3. Правила проведення валютних операцій.

Література

1. Дудяк Р.П., Бугіль С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. – Львів: "Новий світ-2000", "Магнолія плюс". – С.249-272.
2. Кушнір Т.Б. Економіка і організація біржової торгівлі: Навч. Посіб.: 2 вид., стереотипне. – Харків: Консул, 2004. – С.184-200.
3. Барінов Э.А., Хмыз О.В. Рынки: валютные и ценных бумаг. – М.: Экзамен, 2001. – С.10-35, 250-300, 430-432.
4. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” від 22.05.2003 р. №851-IV.

Реферати

1. Валютний ринок і валютна біржа.
2. Валютні угоди та механізм їх використання.
3. Біржові ризики та їх види.

6. Тестові завдання з дисципліни «Біржова справа»

1. У якій відповіді правильно відображено історичну послідовність переважання операцій на товарних біржах?

- а) спот-операції, ф'ючерсні операції, форвардні операції;
- б) форвардні операції, спот-операції, ф'ючерсні операції;
- в) спот-операції, форвардні операції, ф'ючерсні операції;
- г) ф'ючерсні операції, спот-операції, форвардні операції.

2. Яка основна мета біржової діяльності:

- а) отримання прибутку;
- б) організація та проведення торгів;
- в) виявлення попиту на товари, що пропонуються;
- г) жодна відповідь не є вірною.

3. У якій відповіді у перелік включено не біржові товари:

- а) какао-боби, рис, золото, алюміній;
- б) кофе, цукор-сирець, тютюн, алюміній;
- в) зерно, кофе, мідь, автомобілі, алюміній;
- г) вірні відповіді «а» та «в»;
- д) вірні відповіді «б» та «в».

4. Біржа – це:

- а) об'єднання комерційних посередників;
- б) місце торгів;
- в) стихійний ринок;
- г) усе перераховане.

5. Історично-початковою формою стихійної торгівлі була:

- а) караванна;
- б) ярмаркова;
- в) біржова;
- г) ф'ючерсна.

6. Організаційна функція бірж полягає у:

- а) забезпеченні широкої гласності діяльності;
- б) організації біржових торгів;
- в) зборі та розповсюдженні інформації;
- г) хеджуванні.

7. Котирування – це:

- а) реєстрація біржових цін і курсів з подальшою публікацією;
- б) надання інформації про ціни зацікавленим особам;
- в) вироблення біржових стандартів;
- г) гарантування виконання біржових угод.

8. За видами біржових товарів біржі класифікують:

- а) товарні, сировинні;
- б) валютні, товарні, товарно-сировинні;
- в) фондові, товарно-сировинні;
- г) товарні, товарно-сировинні, фондові, валютні.

9. За ступенем участі держави, біржі поділяють на:

- а) державні, муніципальні;
- б) державні, регіональні;
- в) державні, приватні, змішані;
- г) міжнародні, приватні.

10. Угода вважається біржовою, якщо вона:

- а) укладена на біржовий товар;
- б) укладена в проміжок часу після біржової сесії;
- в) укладена у торгівельному піті під час біржової сесії;
- г) укладена на біржовий товар у піті брокерами під час сесії.

11. Що, зазвичай, не відноситься до прав членів біржі?

- а) дозвіл самостійну складати умови угод;
- б) отримання дивідендів від акцій біржі;
- в) отримання доходу у вигляді комісійних від не членів біржі;
- г) участь в управлінні біржею.

12. Найвищим органом управління біржею є:

- а) рада біржі (або рада директорів);
- б) загальне зібрання членів біржі;
- в) правління біржі;
- г) контрольна ревізійна комісія.

13. Угода, в якій одна із сторін за умовою договору отримує право за певну винагороду вимагати від іншої сторони виконання зобов'язань до встановленого строку або повністю відмовитися від угоди, має назву:

- а) угода із заставою;
- б) угода із премією;
- в) угода із негайною поставкою;
- г) бартерна угода.

14. Подіум у центрі біржового залу, на якому здійснюється торг, має назву:

- а) біржовий ярмарок;
- б) біржове коло;
- в) біржове брокерське місце;
- г) біржова галерея.

15. Розпорядчі та виконавчі органи біржі можуть втручатися у діяльність брокерських фірм:

- а) так;
- б) ні.

16. Мінімальна зміна ціни контракту 1/8 центів. Скільки пунктів складає тік?

- а) 8 пунктів;
- б) 12,5 пунктів;
- в) 18 пунктів;
- г) 2,5 пунктів.

17. Кількість ф'ючерсних контрактів, які неурегульовані шляхом поставки або зворотної угоди, представляє собою показник:

- а) обсягу торгівлі;
- б) відкритої позиції;
- в) глибини контракту;

г) первинної маржі.

18.Ф'ючерс відрізняється від форварду:

- а) можливістю фізичної поставки;
- б) можливістю здійснення розрахунків грошима;
- в) можливістю кредитування;
- г) можливістю укладання офсетної угоди.

19.Ф'ючерсні ринки – це:

- а) ринки форвардних цін;
- б) ринки спотових цін;
- в) ринки майбутніх цін;
- г) ринки валют.

20.«Нормальний ринок» («contango») забезпечує:

- а) позитивну різницю між спотовими і ф'ючерсними цінами;
- б) від'ємну різницю між спотовими та ф'ючерсними цінами;
- в) нормальну знижку між спотовими та ф'ючерсними цінами;
- г) нормальну надбавку між спотовими і ф'ючерсними цінами.

21.Базис у момент початку хеджування склав – 50 центів; у момент завершення він склав – 35 центів. Хто виграє від такої зміни базису?

- а) хеджер – продавець;
- б) хеджер – покупець;
- в) усі учасники угоди;
- г) ніхто не виграє і ніхто не втрачає, оскільки це означає зближення цін на ф'ючерсному і спот – ринку.

22.При падінні цін виграє спекулянт, який на ф'ючерсній біржі відкрив позицію:

- а) long(довгу);
- б) short(коротку);
- в) хеджера;
- г) арбітражера.

23.Величина премії за ризик є:

- а) платою хеджера за участь у торгівлі;
- б) спадаючою функцією від спекулятивних запасів;
- в) зростаючою функцією від спекулятивних запасів;
- г) платою спекулянта.

24.На ринку «ведмедів» ф'ючерсна ціна буде:

- а) нижчою від сподіваної спотової;
- б) рівною сподіваній спотовій;
- в) перевищувати сподівану спотову;
- г) рівною ф'ючерсній.

25.Опціон – це:

- а) угода з премією;
- б) строкова угода;
- в) право купити або продати актив у майбутньому;
- г) все зазначене вище.

26.За технологією виконання розрізняють такі види опціонів:

- а) опціон «кол»;
- б) опціон «пут»;

- в) дубль-опціон;
- г) всі зазначені вище види.

27.Ціна виконання опціонів ще називається:

- а) страйковою;
- б) відступною;
- в) ціною домовленості;
- г) ринковою.

28.Клас опціону – це:

- а) опціони з однаковими стрйками на один інструмент;
- б) опціони з одними строками на один актив;
- в) всі опціони з різними страйками та строками дії за одним активом;
- г) конкретний опціонний контракт.

29.Валютний курс представляє собою:

- а) номінальну %-ву ставку, яка встановлюється на валютному ринку;
- б) реальну ставку відсотку, яка встановлюється на валютному ринку;
- в) золотий зміст валюти;
- г) ціна за якою може бути продана або куплена валюта однієї країни, яка виражена у валюті іншої країни.

30.Лістинг – це:

- а) включення цінних паперів до котирувального списку біржі;
- б) біржова експертиза;
- в) процедура виключення цінних паперів з котирувального списку біржі;
- г) біржове котирування.

31. Прибуток чи збиток, і у якому розмірі, отримає власник короткої позиції по контракту на хлопок, якщо ціна з 32,05 центів знизилась на 25 пунктів? Розмір контракту 50000 фунтів.

32.Касовий курс долара США до фунту стерлінгів: 1,6985-1,6995 депорт за 3 місяці: 0,0265-0,0255. Визначити строковий курс.

33.Що відбудеться із ціною швейцарського франку, якщо обмінний курс швейцарського франка відносно долара США зміниться з 4-х франків за 1 доллар до 3-х франків за 1 доллар?

34.Продавець реалізував у січні на біржі партію міді (200 т) за ціною 38000 дол. за 1т із поставкою у березні. До строку поставки ціна на біржі на мідь підвищилась до 38200 дол. за 1т. Хто програв, а хто виграв? Яким чином, той хто виграв, отримує різницю?

35.Інвестор продав опціон на срібло за базисною ціною 6,5 дол./унц. із премією 0,5 дол. Яким буде результат, якщо до моменту закінчення строку ціни склали (див. табл.3):

Таблиця 3

Ф'ючерсна ціна	Опціон на купівлю	Опціон на продаж
5,0		
5,5		
6,0		
6,5		
7,0		